

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

VERHANDELING

OVER HET

ONDERWIJS

IN HET

SPELLEN, LEEZEN EN SCHRIJVEN,

UITGEGEEVEN

DOOR DE

MAATSCHAPPIJ

TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN.

*T*e L E Y D E N,
BIJ D. DU MORTIER EN ZOON.

EN

*T*e D E V E N T E R,
BIJ JAN HENDRIK DE LANGE.

M D C C X C I.

V O O R B E R I C H T .

Ten aanzien dezer verhandeling , achten wij niets noodig te zeggen , dan dat het laatste gedeelte , aangaande het schrijven , genomen is , uit eene ingeleeverde Prijsverhandeling , van den Heer LEENDERT DUPPER , Schoolhouder te Gorinchem ; terwijl het overige , door eene Commissie , bij de Maatschappij benoemd , voor het grootst gedeelte , is samengesteld.

Wij wenschen intusfchen niets vuriger , dan , door dit stuk , eene weezenlijke bijdraage tot

*de bevordering van het schoolwezen aan onze
Landgenooten , en vooral , aan de , bij ons
zoo hooggeachte , Onderwijzers der Feugd , ge-
geeven te hebben.*

Uit naam der Maatschappij :

INLEIDING,

BEVATTENDE

DE VEREISCHTEN

VAN EENEN GOEDEN SCHOOLMEESTER

IN DE

LAAGERE SCHOOLEN

VOOR HET GEMEEN GESCHIKT.

Ht ambt van eenen Schoolmeester of Leeraar der kinderen in de eerste beginfelen van alle wetenschap, het *Leezen*, *Schrijven* en *Rekenen*, is van te veel gewigt voor het *Nut van 't Algemeen*, om niet de bijzondere aandacht te verdienen eener Maatschappij, welke zoo zeer het welzijn van de scholen bedoelt; en 't was van daar, dat de Vraag: *hoe zal een Schoolmeester best onderwijs geeven*; reeds al spoedig na de oprichting gedaan, en bij herhaaling opgegeven werd, schoon wij ons niet mogen beroemen op veele voldoende antwoorden, daar op ingekomen, en slechts eene van deze, in 't Hoogduitsch geschreven, eenen Zilveren eerprijs waardig gekeurd, en in handen van eenige Gecommitteer-

B 3

den gesteld werd, ten einde dezelve ten meesten nutte te doen in 't licht komen.

Dan, schoon de vraag waarschijnlijk ook bedoelde, dat men de vereischten van eenen goeden Schoolmeester zou opgeeven, dacht men, het niet onnut te zijn, eenige aanmerkingen over de noodige eigenschappen der bekleeders van dit zoo zeer gewichtig ambt, ten deele ontleend uit twee Prijsverhandelingen, in Duitschland op een voortgelijke vraag, als die onzer Maatschappij, ingeleverd, mede te deelen.

Niets is zekerer, dan dat de verbetering van het Schoolwezen, in de eerste plaats, vordert, dat de Schoolleeraaren, welke de voornaamste uitvoerers aller verbeteringen zijn moeten, zelve tot hun ambt bekwaam zijn; om het verstand der Kinderen op te klaaren, om hunne jeugdige harten te gewinnen voor het goede, en om hen dus opteleiden tot bekwaame en waardige Leden der menschlijke, der burgerlijke en Christelijke Maatschappij. Dit toch is hun groote taak; dit het doel, 't welk zij steeds op 't oog moeten houden; dit het voordeel, 't welk de ouders te gemoete zien, wanneer ze hunne Kinderen den Schoolmeesteren toebetrouwen; zij zullen zich gewis te leur gesteld vinden in hunne verwachting, wanneer zij dat gewichtig werk aan eenen onweetenden en onbekwaamen Man overlaten.

Deze teleurstelling der ouderen, hoe kwellende, is op verre na het grootste kwaad, het zwaarstwegend nadeel niet, dat uit het gebrek aan goede Schoolmeesters voortvloeit: de gevolgen der onbekwaamheid en verkeerdheid dezer eerste vormers der jonge leden van huisgezinnen, geslachten, burgerijen, en natiën, verspreiden zich over allen, en vergiftigen zelfs het *Nationaal Karakter* van een geheel Volk. Hoe weinige hope 'er dan ook wezen moge, om de onbekwaame en verkeerde lieden, welke reeds

in 't bezit van dit ambt zijn, te hervormen, om dat deze doorgaands even zo trotsch en verwaand als onbekwaam en verkeerd zijn; vertrouwen wij tevens, dat 'er zijn, welken het a leen aan de noodige onderrichting hapert, om zich te bekwaamen en de hen aangewezen gebreken te verbeteren, terwijl het de waarlijk bekwaame en braave Schoolleeraaren ongemeen zal bemoedigen en verheugen, wanneer ze in onze schets zich zelven vinden afgetekend; daar deze nedrig genoeg zullen weezen, om alles, wat hen nog hier of daar mogt ontbreken, optemerkken, en de goede eigenschappen, welke zij bezitten, langs hoe volkomener te maaken en uit te treiden.

Wij zullen ons niet lang ophouden bij de lichamelijke vereischten van eenen goeden Schoolmeester. Het is zekerlijk te wenschen, dat ook eene uiterlijke welgemaaktheid en goede houding medewerken ter bewaaringe van het behoorlijk ontzacht der leerlingen, — dat althans geene aanmerkelijke gebreken van aangezicht, gehoor of uitspraak eene onbekwaamheid veroorzaken, die zeer zelden door andere gaven en eigenschappen geheel kan opgewogen en vergoed worden, en die te dikwerf der dartele Jeugd aanleiding geeft tot spotternijen; de orde verwoest, en ook somtijds kwaade gewoonten aanleert: — dat men eindelijk niet al te jong, en vooral niet in eenen zeer hoogen ouderdom, of met een zwak en sukkelend gettel d't gewigtig ambt aanvaardde: — maar het is met dit alles onbetwistbaar, dat het in den Schoolmeester vooral aankome, op de gemoeds-gaaven en eigenschappen van *verstand* en *hart*; en 't zijn deze in 't bijzonder, waar op wij wat uitvoeriger moeten stilstaan; zonder deze zal de welgemaakte man, met de beste oogen, met het scherpst gehoor en de

gladste tong, een zeer slecht Schoolmeester zijn en blijven.

Eene der voornaamste vereischen dan van eenen Schoolmeester is, *dat hij een gezond verstand en plug oordeel bezitte.* Hij behoeft, om in zijn School van nut te weezen, geen geleerde te zijn of eene uitgebreide kennis te hebben in veelerelei Weetenichappen. Dit zelfs zou hem veeleer schadelijk, dan nuttig, konnen weezen in zijn ambt, hem van zijne ambtsbezigheden aftrekken, en zijn groot doel doen uit het oog verliezen; maar even zeker zal hij, zonder een natuurlijk gezond verstand, een ellendig sobere Schoolmeester weezen, en het is niet wel mogelijk, dat iemand, dien het geheel aan vernuft en verbeelding-kraacht hapert, in staat zal weezen, om zich naar de vatbaarheid der kinderen te schikken, zich van derzelver verschillende geartheden en opvoeding ten nutte te bedienen, of de ongelijke bekwaamheden bij het onderwijs te toetsen, te ontdekken, of het aan lust en ijver, dan aan vermogen, ontbreeke, en naar evenredigheid daar van zijn onderwijs interichten, de klasfen of foorten wel te verdeelen, en aan ieder, naar deszelfs behoefte, zijn bescheiden deel te geeven, waar toe ongetwijfeld een goede maate van *zielkunde* vereischt wordt, die we daarom ook onder de eerst noodige en bij uitstek nuttige kundigheden van eenen Schoolmeester moeten tellen; hier door zal hij den aart en inborst der kinderen spoedig kennen en weeten, hoe hij zich daar van in het onderwijs en bestuur bedienen moet.

Wijders is het wel niet noodig, ja kan het soms overboodig en zelfs schadelijk zijn, *dat de Schoolmeester eene wijdloopige kennis hebbe van alle Godgeleerde selsels, en met ijver twisten kan voor de geroelens zijner gezindte;* maar hij behoort echter de gewigtigste leeringen en pligten van den Godsdienst, welke ieder Christen moet ge-

looven en betrachten ter zaligheid, zoo klaar voor zijn verstand, zoo vast in zijn geheugen te hebben, dat hij daar van, zoo veel als zijne onderscheiden rangen van leerlingen konden bevatten, zeer eenvoudig en duidelijk kan voordragen, zonder het geheugen der kinderen meer te bezwaaren, dan tot deszelfs beoefening noodig zij; ten einde zij geene enkele napraaters van woorden, maar al vroeg kenners worden dier zaaken, welke den grond leggen voor waaren Godsdienst, en hen bij een wel overtuigd Christelijk verstand, ook een deugdlievend hart doen verkrijgen.

Hij moet voorts *eene juiste en gegronde kennis hebben van de taal*, waar in hij onderwijst, — die zelve, zonder gemaaktheid, zuiver spreken, schrijven, en leeren, op dat de Jeugd gewenne, om zich gelukkig en, overeenkomstig met den aart der taale, in de meest gepaste bewoordingen, op eenen vloeienden trant, uittedrukken.

Dit vereischte zal zoo duidelijk blijken uit het geene in het volgende stuk over de manier van onderwijzing gezegd wordt, en de regel is zoo bekend, dat het *schandlijk is voor een' onderwijzer, wanneer hij zijn eigen gebreken in anderen berispt*, dat wij het niet noodig achten, hier op dit vereischte breeder stil te staan; en nog veel minder durven wij ons vermeeten te besliffen, in hoe verre het nuttig of mogelijk zij, den kinderen verscheiden taalen tevens te leeren; zonder hen te gelijk of te veel te vergen, of eene mengeling van taalen te geeven, waar van de vereischte tongval van de eene hen belemmert in eene andere, en belet, om ééne eenige taal, ook niet hunne moedertaal, recht zuiver uittedrukken.

Doch daar dit alles meer tot de manier van onderwijzing, dan wel tot de vereischten van eenen Schoolmeester behoort, zij het genoeg

nog alleen te zeggen : dat de bekwaamheid , om *verstaanbaar , natuurlijk en duidelijk , zonder zang of dreun , te leezen ; om eene goede en ras-te hand te schrijven ,* en de vereischte buiging der arm en richting van hand en pen te weeten ; *nevens die deelen der Rekenkunde ,* welke in bijna alle Standen meer of min noodig zijn , onwederispreekbaar noodige vereischten zijn van eenen Schoolleeraar , — die ondertusfchen bij dit alles nog ongechikt , ja zeer schadelijk voor de Jeugd kan zijn , zonder die getteldheid van hart en dat karakter , 't welk wel grootdeels in alle standen en ambten noodig is ; maar waar van sommige gedeelten alleronontbeerlijkst zijn in den man , die het gewigtig ambt , de vorming van een geslacht , naar den eisch en met nut bekleeden zal.

Een zodanige , die dezen post waardig bekleeden zal , moet niet alleen vrij zijn van alle die ondeugden , welke met het karakter van een wellevend burger onbestaanbaar zijn , maar hij behoort , bij het bezit der tegengestelde deugden , ook een braaf , een Godsdienstig hart te bezitten. Een dronkaart , een hoerceder , een leugenaar , een slaaf van het spel , een liefhebber van drinkpartijen en ligtmisferijen , een twistziek , norsch of oplopend man , behoort nimmer den naam , veel minder de waardigheid te hebben van eenen Leeraar der Jeugd. Het meerendeel , zo niet elk dezer gebreken , maakt hem onbekwaam tot de verschillende deelen van dit ambt , al bezat hij zoo veele van de reeds te voren genoemde bekwaamheden en vereischten , dat hij uit dien hoofde zou gerechtigd schijnen tot die bediening , en dat zijne vaardigheid en bekwaamheid eenigzints opwoogen tegen deze wanverdiensfen. — Daar is een gevaar , 't welk groot genoeg is , om alle Ouders en Voogden afgeschrieken , om de hen toebetrouwde panden nimmer

aan het onderwijs van eenen zoodanigen zondigen menschte overtegeeven, — en dit is, de verdervende kracht en het nadeel van het voorbeeld des Meesters. Beide, het tijdelijk en eeuwig welzijn der kinders, wordt hier door in de waagschaal gesteld; de beginselen der deugd worden in de jeugdige harten verftikt, zij zuigen de ondeugden van hunnen Meester ongevoelig in, of verliezen althans dat gevoel van derzelve affchuwlijkheid, zoo veel te meer, als zijne overige bekwaamheden hen met te meer achting voor hem bezielen; en dus hoe bekwaamer deze zedenlooze Schoolmeester is, zoo veel te sterker is de nadeelige invloed van zijn slecht voorbeeld op kinderen, die doorgaans eene sterke volgzucht hebben, en zich gaarn vormen naar die geenen, met welke zij omgaan, en vooral naar het voorbeeld van menschen, omtrend welke men hen hoogachting en vertrouwen inboezemt. Andere gebreken, andere verzuimenissen, zijn somtijds in vervolg van tijd, in rijpere jaaren, te vergoeden; men kan de ingeplante doolingen ook nog wel eens uitroeijen; maar de kracht van het voorbeeld geeft eenen meestal onverzetlijken plooi voor het gansche leven, ja zelfs voor het nagelacht, en een zoo zedenlijk bedorven Schoolleeraar teelt somtijds een geheel geslacht van schandelijke leden voor de Maatschappij.

Maar even zoo heilzaam wordt die zelfde volgzucht voor de Kinderen, wanneer hun Leeraar niet slechts *een burgerlijk wellevend*, maar tevens een *braaf, godsdienstig, nedrig en zedig man is*, die God en Godsdienst lief heeft, en door al zijn gedrag en woorden toont, dat de belangen der deugd bij hem boven alles weegen. Zijne manlijke Godvrucht boezemt de vreeze des Heeren de jeugdige harten in, zijn bezadigheid en maatigheid geeven zijne lessen en pogingen eene

dubbele kracht, en zijn deugdzaam voorbeeld wint, als 't ware, zielen voor den Hemel. Hij behoudt niet alleen zich zelve, maar ook zijne leerlingen, en brengt der Maatschappij veele geslachten aan van deugdzaame leden, die, door de achting voor den braaven man, ook al vroeg achting krijgen voor, en zich vinden aangeprikkeld ter navolginge van waaren Godsdienst en zuivere deugd; — te meer, terwijl men van den zoodanigen ook verwagten kan, dat hij in zijnen post uit de regte zedelijke beginselen handelt, en meer te werk gaat, uit zucht voor Gods eer en waare menschenliefde, dan uit de laagere beginselen van enkel tijdelijk belang en zucht naar den lof en goedkeuring der menschen. Van daar zal hij, in het onderwijs en bestuur der kinderen, dat geduld bezitten, 't welk bijna niemand meer van noden heeft, dan hij, die dit beroep aanvaardt, — en de braave verstandige man zal zijne driften en hartstochten, zoo veel mogelijk in bedwang houden, en zijne lessen uitdeelen met eene nedrigheid, die hem met de kinderen doet omgaan, als of hij met hen gelijk stonde, en te gelijk met hen naar de noodige kundigheden moest zoeken; maar bij en boven dit alles is 'er nog iets, zonder 't welk niemand een waarlijk goede Schoolmeester zijn kan. Ik bedoele een *innerlijken lust en neiging, om zich met kinderen bezig te houden, en eenen recht redelijken ijver, om dezelve nuttig te zijn.* Daar is onder alle bezigheden naauwlijks eene moeilijker, en wier waarneeming zoo ligt verdriete worden kan, dan de arbeid der Scholen, voor al der laagere Scholen, waar men dikwijls te doen heeft met zoo veele slecht opgevoede en ongelukkig verwaarloosde kinderen, — en daar is tevens bijna geen beroep, dat zoo weinig

waare voldoening geeft aan eerzucht of eigenbelang.

Hoe gewigtig en noodzaaklijk dit werk ook zij, het wordt gemeenlijk zeer schraal beloond; het levert meestal slechts eene sobere kostwinning, en, 't zij dan van waar dit ook zijn oorsprong hebbe, het algemeen vooroordeel der menigte, en vooral der beschaafdste leden van de Maatschappij boezemt, in stede van de hoogachting, welke het ambt, wel bediend, zekerlijk vordert, minachting, ja verachting in, en daar is veel meer reden om te hoopen, dan om te verwachten, dat zelfs een zeer aanmerkelijke verbetering van het Schoolwezen dit vooroordeel spoedig zal kunnen uitroeien, maar het is in der daad te bejammeren, dat een zoo moeilijk en gewigtig werk geene sterkere aanmoedigingen van dien kant ontvangt, ja, dat zulke nuttige en achtenswaardige leden der Maatschappij, als zeker de goede Schoolmeesters zijn, zoo laag beschouwd worden.

Zoo lang dit zoo is, en zelfs buiten dit, van wegen de moeite, die aan eene goede waarneming verknocht is, behoort ieder, welke het zelve aanvaardt, of daar na staat, *eenen sterken trek te gevoelen tot dezen arbeid*, en veel drift en lust te hebben, om der waereld nuttig te zijn door goede en bekwaame menschen te vormen. Deze zucht alleen kan veele zwaarigheden overwinnen, en het gemis van genoegzaame aanmoedigingen van elders vergoeden; maar zonder dien trek en smaak zal het 'er altijd slecht op de scholen uitzien; intuschen is 'er in de daad veel stof, om trek en smaak aantekweeken en gaande te houden, wanneer de Schoolleeraar op deze of dergelijke wijze redekaveld:

, Het werk, 't welk ik bij de hand neeme, en waar toe ik mij overgevee, is een der edelste, gewigtigste en nuttigste bezigheden van den

, mensch ; eene bezigheid , die mij het onver-
 , gelijklijk genoegen geeft der overtuiging , dat
 , ik de gronden legge aan veeler menschen heil.
 , De kinderen , welke ik voor mij zie , zijn
 , menschen , zijn geschaapen , om gelukkig te
 , zijn in tijd en eeuwigheid. Hier toe , ter be-
 , reikinge van dit liefderijk oogmerk van onzer
 , Hemelvader , kan ik veel , zeer veel , toe-
 , brengen , ik kan een werktuig zijn in de hand
 , van God , ter bevorderinge van hunnen wel-
 , stand naar Ligchaam en Ziel. Zij wachten van
 , mij de aanwijzing van den weg des geluks ; ik
 , moet aan die verwachting voldoen , dit is e-
 , ven zeker mijn pligt , als het mijn pligt is ,
 , zoo veel goeds in de waereld te doen , als
 , mij mogelijk is. En hoe veele , hoe groote
 , vreugde hebbe ik dan te wachten , indien
 , ik het geluk hebbe , nuttige leden te vormen
 , voor de Maatschappij , waardige Leden voor
 , de Christen Kerk , en welbereide Inwooners
 , van den Hemel. Laaten 'er veele zijn , wier
 , verzuim en onhandelbaare aart mijnen arbeid
 , verijdelen ; het klein getal der zulken , voor
 , welken ik niet vergeefsch gearbeid hebbe , zal
 , mij , als ik in hooger en ouderdom hen in
 , verschillende standen geplaatst , op verschillen-
 , de wijzen voor veelen nuttig , voor de hun-
 , nen dierbaar , en voor zich zelve gelukkig
 , zie , zal mij dan een onbeschrijflijk genoegen
 , verschaffen , dat zelfs kan aanhouden , ja groot-
 , lijks vermeerderen , in de eeuwigheid.

Zo danige behooren de beginselen te zijn , zo-
 danige de drijfveeren , waar door de School-
 meester werkt , zij zullen den last van 't werk
 verlichten , en hem met ijver en vlijt doen voord-
 vaaren in het betrachten van alle zijne plich-
 ten , — zij verheffen hem in het oog aller
 waare menschen vrienden , wier achting bij hem
 rijklijk kan opweegen tegen duizende verachtin-

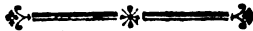
gen, welke het onwaardig gedrag van sommigen zijner Ambtgenooten aan zijn beroep gehecht heeft, of dwaas denkenden daar aan hechten; en zij geeven hem eene gegronde hoop op den bijstand en zegen van God, die alle vlijtige pogingen tot der menschen heil, uit zulke beginselen ontsprooten, gewis bekroonen zal met de blijken zijner gunst, zo al niet in het tijdelijke, althans zeker in en omtrend onze hoogste belangen; ja, wat ook het ingeworteld vooroordeel hier tegen schreeuwe, hoe ook de laffe weetniet spotte, de dus begaafde, dus ijverige en met zulke beginselen bezielde Schoolmeester zal een der eerwaardigste, een der nuttigste, een der gelukkigste zijn onder de kinderen der menschen. —

OVER HET
 O N D E R W I J S
 I N H E T
 S P E L L E N E N L E E Z E N .

Na dat wij, bij wijze van inleiding, die vereischten kortelijk hebben opgegeven, welke een goede Schoonmeester behoort te bezitten, zullen wij tot de opgaave der beste, gemaklijkste en minst omslagtige manier van onderwijs in het Spellen, Leezen en Schrijven overgaan.

Vooraf dienen wij echter aan te merken, dat hier te Lande veel al het onderwijs in 't *kennen der Letters en het Spellen* door *Schoolmatresfen* verricht wordt; ingevalle zulk eene is, zoo zij behoort te zijn, *die liefde voor de Kinderen heeft, geduldig, minzaam, zindelijk* is, en nagenoeg die vereischten, ten aanzien van het zedelijk *Karakter*, bezit, welken wij in den Schoolhouder voortonderstelden, dan is zeker de zorg over zulke kleine Kinderen, schaars het manlijk oog gewoon, en even van den moederlijken schoot komende, het best aan eene Vrouw besteed: gemeenzaam met de kleinen praatende en omgaan-

de, heeft zij menigvuldige gelegenheden, om dezen, al spelende, te onderrichten — zij zal zorgen, dat zij niet te dicht op een gedrongen, te aanhoudend zitten; zij zal den Kinderen niet dwingen, om beweegenloos te blijven, gedurende den schooltijd — slaan, kijden, ongepaste bedreigingen en ergerlijke uitdrukkingen zullen uit haar niet voordkomen, veel minder zal zij onachtzaam weezen, omtrend de noodige ontlastingen der natuur, overtuigd dat nalaatigheid des wegens de grootste onheilen naar zich kan sleepen.

Daar nu de Kinderfchoulen veel al hoofdzakelijk tot bergplaatsen dienen van kinderrijke huisgezinnen of van zulke ouders, welker omstandigheden niet toelaaten, de kinderen den ganschen dag op te passen; is het echter zeeker, dat hoe leerzaamer zulke Schoulen gemaakt worden, hoe beter dezelve zijn: men kan echter niet vergen, dat eene Schoolmatres den geheelen schooltijd met het onderwijs bezig zij — de speelsche aart en de pas ontluikende vatbaarheid der kleinen zou dit ook onmogelijk maaken — een uur in elken schooltijd, is genoegzaam, om hen, binnen korten tijd, het a. b. en de beginfelen van het spellen te leeren, — gedurende dezen tijd echter moet de Schoolmatres zorgen, dat ieder kind behoorlijk stil en oplettend zij, ten einde hen aan eenen gepasten aandacht bij het onderwijs te gewinnen.

Zij dient de kleinen in drie rangen te verdeelen: in zulken, welker vatbaarheid, spreken enz. nog geen geregeld onderwijs toelaat, — voor dezen is het genoeg, dat zij gedurende het onderwijs, zich leeren stil houden en, zoo veel men hen beduiden kan, letten, op het geen verricht wordt.

De tweede rang besta uit zulken, welken de letters leeren.

B

De derde uit hen, die reeds spellen — en heeft zij 'er eenigen, welken reeds beginnen te leezen, van dezen kan zij een vierden rang maaken.

Zij hange aan den muur, zoodanig, dat elk Schoolier het duidelijk zien kan, een groote A. B. C. Tafel: — de kinderen van den eersten rang komen allen, of, zoo 't getal te groot is, gedeeltelijk, ten getale van 10 of 12 op eene rei, voor gemelde opgehangen A. B. Tafel, elk hunner houde een voortgelijke kleiner A. B. Tafeltjen in de hand, (*zie hetzelfde in 't Spel en Lees-boekjen voor eerstbeginnenden*) en de Schoolmatres wijze, met een stokjen, op één der letteren, en zegge: *Kinderen, let allen op de letteren, deze heet R. ziet hem ter degen aan* — vervolgens vraage zij bij de rei langs, kind voor kind, hoe de naam is, — *hoe heet deze letter, JAN? kunt gij hem ook noemen, PIETER? hebt gij hem ook onthouden, KRISJEN? e. z. v.* vervolgens vraage zij, weder bij de rei langs: *Kinderen, hebt gij niet zoodanig een letter in uw A. B. Bordjen?*; wijst mij dezelve eens één voor één. — (Zij plaatse zich achter den middensten der rei, zoo, dat zij gemakkelijk in alle de Tafeltjens zien kan) kunnen allen, of eenigen derzelve de letter niet vinden, dan wijze zij dezelve aan, en zegge: *zie, deze letter is immers volkomen aan die gelijk; dezelve heet R, wijst het nu allen te gelijk in uw bordjen — hoe heet dezelve nu?* — — vervolgens laat zij den kinderen dezelfde letter in de drie andere Alphabetthen opzoeken, ten einde het onderscheid te leeren, — en zoodanig ga zij voort met alle de andere letters; doch neeme elken dag niet meer, dan een of twee letters, herhaalende, bij voordgang, telkens ter loops de voorige letters die reeds geleerd zijn.

Deze manier van onderwijs is voor de kinderen aanmoedigend: zij leeren uit beginfelen van naijver, die door eene geringe belooning, kan aangewakkerd worden: — daar bij leeren zij, gelijk de ondervinding getoond heeft, zeer spoedig, en het anders verdrietige werk loopt voor de onderwijzenden schielijk en gemakkelijk af, dat zeker noodig is, wyl een te lang aanhoudend onderwijs den kinderen aandacht en lust beneemt. — Een ligte erinnering, even voor het school uitgaat, kan daar bij zeer heure nuttigheid hebben; deze herhaaling kan ook gedurende den schooltijd plaats hebben, men vraage dus den kinderen onder de hand: *zoekt gij de Letter nog wel eens op in uw tafeltjen? hoe veel maal hebt gij dezelve reeds gevonden?*

Daar en boven is het beter den kinderen de letteren zonder orde te leeren, dan, gelijk men gewoon is, volgens den gemeenen rang aan te wijzen; anders zullen zij spoedig de letters van buiten leeren, en dezelve opzeggen, zonder ze wezenlijk te kennen, en men zal hun dezelve met veel moeite, buiten den gewoonen samenhang, leeren kunnen.

Kennen nu de kinderen, volgens deze manier, de letters, dat in zeer korten tijd gelukken zal, dan gaan dezelve over tot den derden rang, en men leere hen *Spellen*.

Hier in kan de onderwijster niet zoo algemeen te werk gaan, als met het leeren der letters — zij neeme dus een minder getal van drie of vier tevens, en zegge hun telkens twee of drie woorden van eene lettergreep voor, uit het *Spel- en Lees-boekjen* bladz: 6 — welke op een ander opgehangen vel mede uitgedrukt staan, en lette vooral op, dat de Leerlingen de letters en syl-laben duidelijk en zuiver uitspreken, en dus vaare zij van tijd tot tijd voord.

Zij zorge ook, om bij dit onderwijs het ken-

nen en uitspreken der *twee- en drie-klinkers* te voegen, te vinden op het *tweede tafeltjen van het Spel- en Lees-boekjen*, — welke mede bij- of boven aan de eenyllabige woorden in het opgehangen vel kunnen gedrukt worden.

Wanneer zij nu deze klanken en woorden spellen en uitspreken kunnen, ga de Schoolmatres over tot die van drie letters en leere hen op voorgaande wijze, volgende in alles de *A. B. C. Tafel* en verdeeling der woorden in het *Spel- en Lees boekjen voor eerstbeginnenden* reeds gemeld, en door de Maatschappij ten derden maale gedrukt en uitgegeeven, dezelve nu alleen uit het boek, telkens twee of drie woorden, bij de rei af, latende spellen.

Wat nu de leestekens en talletters betreft, hier mede handele zij naar welgevallen, leerende hen van tijd tot tijd dezelve: — hoogst noodig is het echter, en hierom herhaalen wij dit, den kinderen de *dubbelde Klinkers*, eer zij met de woorden van *twee*, en de *drie Klinkers*, eer zij met die van *drie* letters een aanvang maaken, hun duidelijk en vaardig te leeren uitspreken — tevens is het zeer noodzaaklijk, de saam verbonden letters of *saamgestelde Medeklinkers*, mede op het *tweede tafeltjen*, in gemeld *Spel- en Lees-boekjen*, hun te leeren kennen, zoo dra zij de enkelvoudige letters onderscheiden en noemen kunnen, dit dient de Matres dus vooral niet te verzuimen, daar het zoo zeer in het vervolg te stade komt. — Alles op die wijze, als wij bij het letters-leeren gezegd hebben, en het is zeer gemaklijk, om dit alles in twee of drie groote tafels gedrukt aan den muur op te hangen. —

Om het onderwijs nog nuttiger te doen zijn, kan men, zoo dra de kinderen eenige vordering in het leeren gemaakt hebben, hun daaglijks een paar minuten in het tellen en leeren der tallet-

ters oefenen: in den beginne telle men met hun van 1 tot 5, 't welk men op de vingers kan voordoen; vervolgens tot 10 en zoo verder, telkens met vijf opklimmende; zijn zij zoo verre gevorderd dat zij zonder fout, tot honderd kunnen tellen, dan gewenne men hun ook, van tijd tot tijd te rug te tellen.

Zijn de Kinderen met de eenfyllabige woorden nu zo verre gekomen, dat zij op het eerste gezicht dezelve kunnen spellen en uitspreken, dan ga men met dezelve tot de woorden van twee lettergreepen over — men laate hun één voor één een woord spellen, neemende elken schooltijd vier woorden, de eerste het niet kennde, ga men tot den tweeden, en z. v. over, houdende op deze wijze zoo lang aan, tot zij het allen kennen, zorgende vooral, dat zij de woorden nimmer zingende uitspreken, of tot andere gebreken vervallen, die naderhand moeilijk te ontwennen zijn.

Ook kan de Matres op een bord of lei een of twee woorden schrijven, en aan allen vraagen: *wie uwer kan deze woorden spellen? die het eerst zulks doet, zal een beloning hebben*, dit zal ongemeen veel helpen ter voorbereiding tot het lezen.

Op deze wijze ga men voort met alle de woorden en deze allen wel geleerd zijnde, maake men een begin met de Zedelesjens, agter meergemelde *Spel- en Lees-boekjes* geplaatst. Elken dag laate men hun een Lesjen spellen, op gemelde wijze, als van de twee- en meerfyllabige woorden gezegd is, wanneer zij het gansche *Spel- en Lees-boekjes*, dat is te zeggen, de 17 eerste bladzijden ten einde zijn, zoodanig, dat zij alles juist en vaardig kunnen spellen en uitspreken, houde men echter nog een á twee weken, na de vatbaarheid der Leerlingen zulks vordert, aan, met hen zonder onderscheid hier

en elders in het boekjen voor de vuist drie of meer woorden of een Zedelesjen te laten spellen.

Dit verricht zijnde plaatse men hun in de vierde klasse en beginne weder van voor af aan, met de dubbele en drie klinkers en de één of meer syllabige woorden, en laat dezelve door hun, zonder *Spellen* in *éens* uitspreken, gaande weder van den eersten leerling in de rei af, vragende hen een voor een, : dit zal zoo veel te gereeder gaan; dewijl zij vooraf alle de woorden reeds gespeld, en naderhand dezelve zich op reeds gemelde wijze nog meer eigen gemaakt hebben; — dusdanig zullen zij den besten grondslag leggen tot het leezen — de weg zal veel korter, aangenaamer en onderhoudender zijn, zo wel voor de Leerlingen, als voor de onderwijster. — Zij heeft immers niet meer, dan vier klasfen, drie van welken zij op voor verhaalde manier onderwijst. — als I, die de letters leeren, II, die de woorden leeren spellen, het zij geregeld, 't zij voor de vuist, III, die de woorden op het eerste gezicht leeren uitspreken; wanneer dus de Schoolmatres, welke wij als het meest tot dit werk gebruikt wordende aanmerkten, elken Schooltijd één uur onder deze drie klasfen verdeelt, kan zij gemaklijk al dat gene doen; 't welk zij, volgens ons voorschrift behoort te doen; voor de andere zaaken, welken wij aanstipten, heeft zij overvloedig tijd, om de kinderen daar mede eenige oogenblikken bezig te houden. — Terwijl zij geene andere boeken, dan ons meer gemeld *Spel- en Lees-boekjen*, zal noodig hebben.

Zoodanig toegerust zullen de Kinderen genoeg in staat zijn, om bij den Meester met vrugt te leeren leezen. — Echter zouden wij den Meesters raaden, om de nieuwe aankomelingen in den beginne nu en dan eenige woorden te laten spel-

len, die hy mede op een bord in het School, aan den wand hangende, met krijt schrijven kan en hier mede nog eenigen tijd aan te houden, hij kan hen ook een woord opgeeven, 't geen zij uit het hoofd moeten spellen, gaande, even als wij reeds hier voor opgegeeven hebben, bij de rei langs, tot een hunner het woord spelt, kunnende hij, ter aanmoediging, deze of gene belooning geeven.

Dan, wat het leezen zelf aanbelangt, hier toe bediene hij zich van den *Trap der Feugd*, door de Maatschappij: *Tot nut van 't Algemeen* mede uitgegeeven, het welke, van eevouwige Leeslesjens tot moeilijker, langzaam opklimt, en al dat gene bevat, 't welk noodig is, om de gezaamljke leerlingen, zonder onderscheid, op eene gemaklijke wijze te oefenen en de Ziel met die denkebeelden te vervullen, welke de geschiktste gronden van hun volgend geluk kunnen uitmaaken. — Om hun met verstand te doen leezen en de opmerkzaamheid en zucht naar Weetenfchap nog meer aan te wakkeren, kan de onderwijzer twee uren ter week besteeden, om de korte vraagen, welchen 'er in voorkomen, en welker andwoorden reeds in de voorafgaande Lesjens vervat zijn, hun ter beandwoording voor te itellen, in denzelfden smaak, als wij aangaande het spellen uit het hoofd gezegd hebben.

Daar echter dezen, meer dan genen, in het leezen gevorderd zijn, zal het noodig zijn drie klasfen van Leezers te houden, kunnende hij met elke klasfe een klein half uur bezig zijn, terwijl hij den overigen tijd voor deSchrijvers noodig heeft. — Het leezen zelf kan hij gevoeglijk en en in korten tijd zoodanig inrichten, dat hij bij elke klasfe ieder Kind een of twee regels laate leezen, terwijl hij zorg, dient te draagen, dat alle de anderen den leezenden, naauwkeurig, met het oog in hun boek, volgen — om deze

aandacht te bevorderen , ga hij niet van den eersten tot den tweeden , maar van den eersten , bij voorbeeld , tot den derden , van dezen tot den tweeden enz. over , wanneer hij , die niet vaardig met den volgenden regel een begin maakt , duidelijk zijne onoplettenheid in het nazien van den voorgaanden aan den dag legt en dus eene behoorlijke *Corredie* dient te ondergaan , dat het best geschieden zal , door hem voor dien keer het leezen te onthouden.

Deze regel kan in alle drie klasfen doorgaan : — dan de Meester kan ook den genen , die den meesten ijver betoond , en , na gelang zijner vatbaarheid , de meeste vorderingen gemaakt heeft , met leezen eenigen tijd laten voorgaan , terwijl de anderen allen naauwkeurig , gelijk reeds gemeld is , dienen te volgen ; bij het einde vraage de Meester aan de overigen , wat 'er geleezen zij , en hij die zulks het beste weet , kan een belooning of de eer van voorlezing in 't vervolg genieten.

Geduurende het leezen zorge de Meester tegen den haatlijken schooltoon en andere kwaade aanwensels — hij onderrichte hen ook in de gewoonste Leestekens , en vraage , bij voorkomende gelegenheden , onder het leezen hun dezelve.

Hij verzuime ook niet , bij het einde van iedere Les , hun kortelijk den inhoud en het leerzaame daar in opgeslooten , te zeggen , en de onthouding daar van aan te beveelen , ten einde zij bij de vraagen , hier voor gemeld , des te vaardiger in het andwoorden zijn — — met het van buiten laten leeren moet hij spaarzaam weezen ; — het is beter de tedere hartens der kinderen met zuivere denkbeelden , dan woorden te voorzien , welker zin zij veel al niet verstaan , en nimmer laate hij hen iets van buiten leeren , dan het gene zij kennen , of vooraf geleerd hebben te verstaan , anderszins krijgen de kinderen verdriet

in het leeren, vorderen weinig en verschaffen den onderwijzer minder eer en meerder moeite.

Op gezette tijden dient de onderwijzer, wil hij van zijne leerlingen goede leezers maaken, hen ook in het *kunstmatig leezen* meer bepaald op te leiden, hier toe maake hij gebruik van de *Verhandeling over het Kunstmatig leezen* en de daar bij behoorende *Leeslesjens* beiden door de reedsgemelde Maatschappij ten tweeden maale gedrukt en uitgegeeven. Op die wijze, zoo als in het voorbericht, voor gemelde *Leeslesjens* geplaatst, te vinden is, en dus handelende en voordgaande, kan het niet missen, of de onderwijzers zullen goede en vaardige leezers van hunne leerlingen vormen, en de arbeid zal veel ligter en korter zijn, dan, wanneer hij één voor één voor zijn stoel oproept — — hij onderwijst op de beschreeven manier een gansch aantal te gelijk en allen kunnen op hunne plaats blijven zitten. — Terwijl de eene klasfe bezig is, kunnen de anderen zich in stilte voor *hunne* les gereed maaken, en de schrijvers middelerwyl hunnen arbeid vervolgen: — de eenvoudigen gemakelijkheid prijst de wijze van onderrichting van zelve aan — het aantal zal zeer groot dienen te zijn, indien het onderwijs in den bepaalden tijd niet kan afloopen — en in Schoolen, waar een ondermeester is, kan het nog gereeder geschieden, wyl aldaar twee klasfen te gelijk leeren kunnen, het School zal natuurlijker wijze veel stiller zijn, wyl aller aandacht te gelijker tijd bezig gehouden wordt; bij gebrek van ondermeester kan de bekwaamste der bovenste klasfe altoos die der onderste van dienst zijn.

De bovenste klasfe dient ook onderweezen te worden in het geschreeven oud loopende schrift, waar toe gereedlijk de noodige voorbeelden voor handen zijn, ja, waar toe *de Trap der Jeugd*, reeds gemeld, eenige voorbeelden opleevert.

Ziet daar, na het ons toe schijnt, uit eene goede verzaaming van door ondervinding beproefde wijzen, de beste, kortste, en gemaklijkste opgegeeven — een onderwijzer, die zijne zaak kundig is, zal wijders zoodaanige Lees-boeken in 't vervolg der Jeugd in de hand geeven; en de meergemeelde Maatschappij zal een goeden voorraad derzelve, van tijd tot tijd verschaffen, als noodig is, om, behalven het *Leezen*, ook den Kinderen die denkbeelden in te scherpen, die hun naderhand, in verder gevorderden leeftijd, als Mensch, als burger, als bestuurer des huisgezins, als Christen, hoogstnoodzaaklijk zijn zullen; wij zullen derhalven overgaan tot het *Schrijf-Onderwijs*.

OVER HET
 ONDERWIJS
 IN HET
 SCHRIJVEN.

Van de grootste aangelegenheid is het wel onderwijzen der Schrijfkunst, vooral in ons, door den Koophandel gezegend, en door zoo veele letteroefening bloeiënd Vaderland; waar in eene groote menigte van menschen, door het Schrijven, de een in eene ruime en de ander in eene mindere maate, hun bestaan vinden; en welk in vroegere dagen, toen de geleerdheid zeldzaamer was dan heden, bijna zoo veele groote mannen, in alle Kunsten en Weetenschappen, heeft opgeleverd, als het overig beschaafd Europa te samen.

Het is derhalven hoogst nuttig, op het onderwijs dezer kunst, en derzelve vereischen, zijne aandagt te vestigen; schoon men niet te klaagen hebbe, dat 'er van zulk een onderrigt

geen werk wordt gemaakt; in tegendeel, het geschiedt, zelfs in niet weinige Schoolen, tot nadeel en verzuim van andere meer nuttige en oordeel scherpende wetenschappen: alleenlijk is het te bejammeren, dat de vorderingen in deze kunst, over het algemeen, niet evenredig zijn, met de moeite aan het onderwijs besteed; als ook, dat zij niet algemeen genoeg, en te weinig aan 't oogmerk beantwoordende geleerd wordt. Ter verbetering van welk een en ander dus, zal het volgende niet ondienstig zijn.

Het Schrijven laat zig zeer onderscheiden behandelen, en onderwijzen: de ondervinding leert daaglijks, dat tot het leeren 'er van, maar zeer weinig oordeel vereischt wordt. De domste leert het niet zelden zeer goed, en munt zelfs boven anderen uit; terwijl men, wegens eenen anderen, met eenen vluggen geest begaafd, na alles aangewend te hebben, den moed zomtijds moet opgeeven. Van deze kunst zou men, even als van de Dichtkunst kunnen zeggen, dat een mensch daar toe, of met de vermogens en de aanleiding om haar uitmuntend te leeren, moet geboren worden: dikmaals heeft men althans waargenomen, dat men in een en 't zelfde geslacht, meest alle goede Schrijvers, en die bijna dezelfde hand schreeven, aantrof; terwijl men bij anderen het tegendeel bevestigd vindt; 't schijnt dus, dat 'er eene aangeboren hebbelijkheid vereischt wordt, om een goed Schrijver te worden. Het gaat althans vast door, dat een Meester, die veele jaaren school gehouden en veele leerlingen onder zijn opzigt gehad heeft, het werk der kinderen, die aan 't schrijven zitten, naziende, vaardig opmerken zal, dat de een van hun tot deze kunst oefening veel geschikter is dan de ander: daar de vingerjens van den eenen 'er zich als van zelf toe vlijen en die van den anderen 'er met alle moei-

te niet toe te buigen noch te beweegen zijn; waar uit hij ook ligtelijk voorspellen kan, welk kind een goede Schrijver worden kan, en wie een slegte kunstenaar met de pen zal blijven. Doch hier van genoeg.

Wij zullen ons alleen met de Italiaansche letteren, als algemeen in Europa gebruikt worden, bezig houden: dan eer wij tot het onderwijs zelf overgaan, moeten wij ons echter vooraf bepalen: als

1. Bij de Schrijftafel, waar van wij de vereischten, en het maakfel, zullen opgeeven.

2. Bij het zittten eens Schrijvers, en de houding van het lighaam en der pen; benevens de noodzaaklijkheid om de leerlingen, alvorens ze beginnen te schrijven, deze zaaken eigen te maaken.

3. Zullen wij eenige bedenkingen opgeeven, aangaande den tijd om kinderen aan 't schrijven te laten beginnen.

4. De Vereischten van een wel ingerigt schrift aantoonen, en

5. Vervolgens de bij ons best bevonden wijze opgeeven, om zelfs het domste foort van kinderen, deze kunst, van den eersten grond op, te leeren.

I.

Over 't algemeen wordt 'er zeer weinig, en bij veelen in 't minst geen acht geslaagen op de Schrijftafel, namelijk op de hoogte, breedte, en helling van dezelve; daar dit echter iets is waar van wezenlijk zeer veel, en zelfs meêr dan men zich oppervlakkig verbeelden zou, afhangt; houden wij ons verzeekerd, dat deze in veele scholen ook gansch ongeschikt zijnde, dit ook de oorzaak is, dat (in weerwil van 't

goed onderwijs) veele leerlingen nimmer vlotte Schrijvers worden.

Heeft men niet in de meeste scholen, maar eenerlei soort van Tafels; en worden niet aan deze, kinderen van onderscheidene grootte, gezet? Is het nu wel mogelijk, dat dit zoo juist, of genoegzaam van pas zal uitvallen, op het geval af; dat zij allen aan dezelfde tafel evenredig na hunne jaaren, grootheid en bekwaamheid, even goed kunnen leeren schrijven? de grootste kinderen moeten immers eene laagere zitbank of hoogere tafel voor zich hebben, dan de kleinste, en een twee duims hoogte verschilt verbaazend veel voor een zittend mensch, om hem met min of meer gemak te doen schrijven; veel minder kunnen platte tafels, die vooral in niet weinige scholen gevonden worden, waar zij tevens ook tot andere einden moeten dienen, aan het vereischt oogmerk beantwoorden: dewijl zij ongeschikt voor de rigting en neiging van 't lighaam, en der armen zijn; welke volstrekt eene naauwbepaalde schuinsheid, overeenkomstig met derzelver ligging en strekking vereisfchen. Vermids toch op eene schuinsche vlakke het geschrift digter bij het oog, en tevens vlakker voor het zelve komt, dat het naauwkeurig en vaardig zien, van het geschreevene grootelijks bevordert; zoo wel als de hand zich in 't schrijven gemaklijker en vlijer beweegt, als heure spieren door de meerdere buiging van den elleboog, op eene schuinsche tafel, in tegenoverstelling eener vlakliggende, ontspannen worden, of hen meerdere ruimte wordt gegeven; 't welk men best bevinden zal, waar te wezen, als men den arm regt uit steekt, en de pen in de hand vat en dan schrijft, het geen schielijk zeer lastig zou vallen: die meerdere buiging bevordert dan het gemak wederom, terwijl de hand en elleboog op deze schuinsche liggende, even

zeer rusten en even veel van het lighaam draagen, het welk zeekerlijk het gemaklijkst valt, voor de vereischte regte houding des lighaams.

Wij zullen dan voor eerst, de vereischten toonen, en vervolgens meetkundig opgeeven, hoe eene aan 't oogmerk beantwoordende en bijna voor allen even zeer voldoende Tafel moet ingericht worden.

Vooreerst moet zij hebben eene maatige hoogte; in 't midden boven op een weinig vlak zijnde, dienende dit voor de benoodigde Schrijfbehoeftens; de beide zijden moeten van eene naar de onderarmen geëvenredigde schuinsheid weezen, zoodanig dat de elleboogen op de tafel komen, dewijl hier door het lighaam in behoorlijk evenwigt en regt over einde moet gehouden worden; want indien de Tafel laager is, dan de elleboog, dan hangt de hand te veel; en 't lighaam is genoodzaakt, met de borst, voorwaards tegen de tafel te buigen. Is de tafel wederom te hoog, dan worden de elleboog en hand te zwaar en te vermoeid, de arm wijkt daar door van het lighaam af, waar door de letters niet wel schuins kunnen vallen.

De Zit-banken moeten of hooger of laager zijn, naar maate de grootte der leerlingen; insgelijks ook de tuschenwijdte tuschen de tafel en de bank. Ook is 't een voornaam vereischte, dat 'er een balkjen op behoorlijke hoogte, ter ondersteuning der voeten, gelegd worde, dewijl het zeer nadeelig is, dat de voeten, zonder steunfel te hebben, loshangen; om dat alle de deelen van het lighaam, die volstrekt ongedwongen en vrij moeten blijven, dan alleen door middel der elleboogen op de tafel moeten leunen, daar zij integendeel op de voeten diende te rusten, zal het gansche lighaam, na den eisch vrij en vaardig kunnen blijven.

't Is volstrekt onmogelijk, eene Tafel op zoo-

danige wijze in te richten, dat ze voor Kinderen van zeer onderscheiden grootte, even geschikt en voldoende zij: dan, om dit echter zo na te brengen als mogelijk is, achte ik zeer noodzaaklijk om in ieder School, tweeërlei foorten van Tafelen te hebben of ééne Tafel tot tweeërlei einden zoo te laten maaken, dat men die voor grootere en kleinere zou kunnen gebruiken. Wij zullen ten dien einde opgeeven, op wat wijze deze Tafels, waar van het onderscheid alleen in de zitting zal gelegen zijn, en welke voor kinderen van onderscheidene grootte kunnen dienen, moeten ingerigt worden.

Eene bekwaame en best bevonden Schrijf Tafel derhalven moet weinig min of meer, van den grond af gerekend, dan 2 voeten en 10 duimen hoog zijn: het boven stuk, 't welk vlak moet liggen, kan men gevoeglijkst, schoon willekeurig, neemen op 5 duimen breedte; de schuinsche of zijbladen 12 duimen breed, en de helling of schuinsheid daar van op 3 duimen daalende, of eenen hoek uitmaakende van honderd twee en zestig graaden en een halve, met het bovenstuk; wat nu de zitbank aanbelangt, waar in ik tot meer gemak en om de verandering te minder te maaken, het onderscheid voor grooten en kleineren alleen bepaale; deze moet voor de grootste, van den grond af, 20 duimen hoog, en de tusschen wijdte tusschen dezelve en de tafel 5 duimen breed zijn. De zitbank, om haar altijd met de tafel in evenredigen afstand te doen blijven, behoort van onderen aan dezelve vast gehegt te zijn; te meer nog, om het geheele werk des te steviger en onbeweegbaarer te doen blijven, schoon dit mede willekeurig zij, kan men gevoeglijk neemen op 10 duimen breedte. Wat nu belangt de zitbank voor de kleineren; de verandering daar van bestaat alleen hier in, dat dezelve $1\frac{1}{2}$ duim

Hooger, 1 duim breeder en dus ook 1 duim naader bij de tafel zij, om de tusfchenwijdte, ingevolge de opgegeeven vereifchten, naauwer te doen worden; aan deze zijde moet ook een steunfel voor de voeten zijn, hier toe kan een ribbetje van 2 en 3 of 3 duimen genomen en op den voet der tafel vierkant, doch een weinig ingehakt, vast gelegd worden, zoodanig dat het bovenfte 6 duimen hoogte van den grond af hebbe: op deze wijze kan men dezelfde tafel tot twee einden doen dienen, door het opgegeevene, omtrend de beide zitbanken in acht te nemen. Ter meerdere naauwkeurig- en duidelikheden hebben wij hier eene tekening bijgevoegd, benevens een ontwerp, om ééne en dezelfde tafel vlak en fchuinsch te kunnen gebruiken.

2.

Thans bepaalen wij ons bij *de zitting des fchrijvers, de houding van 't lighaam en der pen*, en de noodzaaklijkheid om de Kinderen, alvorens zij beginnen te fchrijven, hier aan te gewennen.

Het Lighaam dient dan in behoorlijk evenwigt, regt voor de tafel, gehouden te worden; zoodanig, dat de borst niet tegen dezelve drukke: ter meerdere voorkoming hier van; moet wel acht gegeeven worden; dat de leerlingen hunne voeten bij elkanderen regt voor zich, op het daar toe gefchikte balkjen rustende houden, waar door, gelijk gezegd is, het lighaam te beter in zijnen vereifchten stand zal kunnen en moeten blijven. Voords moeten de beide armen, fchoon niet gedrongen, tegen 't lijf gehouden worden; bedacht zijnde, dat de regte zijde van het lighaam, voorwaards regtlijng zij, met de regte zijde van het fchrift. Als dit alles wel in acht genomen wordt, is 't bijna on-

mooglijk voor de Kinderen, om scheef te schrijven, op bladzijdens van gewoone breedte.

Vervolgens geeve men den leerling de pen in de hand, tusfchen den duim en de twee voorfte vingeren; naamlijk aldus: de duim ligge tegen de linker zijde der penne; de voorfte vinger boven op de pen en de middenfte tegen haare regte zijde; deze drie vingers, dus geplaatst, dienen om de pen 'er in gefloten te houden, en die, naar vereisch, dus fchuinsch op en neer, over het papier te kunnen laten speelen; terwijl men wel moet zorgen, dat de pen zoodanig gehouden worde, dat haar boven einde, als 't ware, naar den fchouder wijze. Voords moeten de twee agterfte vingers los naast elkanderen, doch een weinig meêr binnenwaards, dan de anderen reeds gemelde, gehouden worden; waar op als dan de bovenhand, die volftrekt de tafel niet mag raaken, ongedwongen en gemaklijk kan blijven rusten. De linke arm moet, even als de regte, op het tafel blad, langs het lijf gehouden worden, en de linke hand moet op 't papier rusten; met haare twee voorfte vingeren, die ruim een duim breed van onder de punt der penne dienen te liggen, moet het fchrift telkens in beweging gehouden of verfchoven worden, naar maate de fchrijver verre op den regel gevorderd zij.

Deze opgegeeven regelen behoort men eenige dagen, vóór een kind aan 't fchrijven gaat, het zelve voor te houden, onder belofte dat het, zoo dra het die weete in acht te neemen, en de pen niet alleen te houden maar ook vaardig op- en neder te haalen, dan zal beginnen te fchrijven: 'er is geen twijfel aan, of het zal 'er fpoedig aan beantwoorden, dewijl deze leerwijze, telkens bij iederen leerling herhaald wordende, van tijd tot tijd wortelen fchieten en

den Meester de geringe moeite hier toe vereischt, dubbel beloonen zal.

3.

In de derde plaats, moeten wij eenige bedenkingen opgeeven *aangaande den geschikten tijd om kinderen aan 't schrijven te laten beginnen*: hieromtrent zijn de gevoelens niet eens. Het best is dus, dat een Meester zich in dezen schikke naar de vordering en kragten der kinderen, die daar toe zeekerlijk vereischt worden: Zij dienen, vóór zij met het schrijven beginnen, tamelijk wel te kunnen leezen, dewijl zij 'er, te vroeg aangezet, niet zelden in 't laatst gemelde, agter uit leeren; dan, in dezen moet men al wederom met onderscheid te werk gaan. Een kind, welks ouders maatige vermogens bezitten, en dat tijd heeft om te school te gaan, moet men niet te vroeg met schrijven laten beginnen, ten minsten niet voor het reeds het voorafgaande volkomen verstaen, het zal ook in 't leeren schrijven gansch niet schaaden, indien het 'er wat laater aankome, dan een ander; terwijl men kinderen, die reeds vroeg aan een Ambagt of ander handwerk moeten, en die ook in deze kunst juist niet behoeven uit te munten, vroeger met schrijven kan laten beginnen. Intuschen is het zeeker, dat hier mede, in de meeste Schoolen, te langen uitsfel gemaakt wordt, zelfs in zoo verre, dat 'er dikwerf maar al te weinig tijds toe overschiete; hier van daan komt het, dat zoo veelen in deze kunst geheel onkundig blijven, en bij veele gelegenheden, zelfs maar alleen om hunnen naam te schrijven, in de uitterste verlegenheid staan, zoo als maar al te veel blijkt aan veele ondertekende *documenten*, enz.

In de vierde plaats moeten wij *de voorvaamste vereischten van een wel ingerigt geschrift* opgeeven. Tot hetzelfde wordt eene fraaije letter vereischt; doch hier rijst nu eene zwaarigheid, welke gedaante deze hebben moet? verscheiden, waar onder vooral eene JAN PAS is te rekenen, hebben al hun vermogen aangewend om, ware 't mogelijk, de letteren op eenen wiskunstigen voet te brengen, waar door zij zeker meêr roem verworven, dan wel het schrijven voordeel toegebracht hebben, daar hunne lesfen niet wel in gebruik te brengen zijn. De een verkiest en prijst wijders dezen vorm van letteren aan; en een andere genen, en eindelijk blijft nog alles willekeurig. Het ware te veel ondernomen, omhier over beslissend te willen vonnisen. Een, ter proeve gebragt, bekwaam bevonden Schoolmeester, behoort eene voldoende hand te schrijven; terwijl hij, om verder in deze kunst te vorderen, zich van onderscheiden voorbeelden kan bedienen,* en zich, naar zijne gedachten, aan de fraaiste en algemeen in den smaak vallende letter kan gewennen. Van waar anders zoo veele onderscheiden en teffens alle fraaije handen, ware 't niet, dat de keus van den eenen viel op eene ronde, die van eenen anderen op eene smalle letter. Men kan zeeker, in beide, uittersten begaan, waarom 't best is, den middenweg te verkiezen; en alleen te trachten zich zelve, ten minste in het zelfde geschrift, gelijk te blijven, aangaande de neiging en den

---

* Hier toe kunnen wij vooral aanprijzen de keurlyke Voorbeelden van den beroemden PERLING en BAARS.

vorm der letteren, iets dat immers niet op een punt van den pasfer te bepaalen is, en dus alleen op het oog, 't welk in dezen de beste geleider is, dient afgemeeten te worden. Wij kunnen dus in dezen niet anders dan middelen opgeeven, om de Schrijfkunst op de beste en aan 't oogmerk meest beantwoordende wijze, der kinderen mede te deelen.

Voords wordt 'er tot een goed schrift vereischt, dat de regels bijna, of even lang zijn, en even verre van één staan; het laatste, 't welk wel eenpaarig zijn moet, doch voords willekeurig is, dient men echter zoodanig te schikken, dat de gehoofde en gestaarte letters van elkander geheel vrij blijven, zoo dat men de tusschenwijdte gevoegelijk weinig min of meer dan op drie maal de lengte der letteren, 't zij groote of kleine, kan bepaalen. — Vervolgens is 't niet minder sierlijk, dan noodzaakkijk, dat de Kapitaale of Hoofdletteren naar den eisch geplaatst worden, te weten, bij elken nieuwen zin en voor alle eigen naamen, welke hoofdletters eenvoudig geschreeven dienen en uit niet meer dan noodzaakkijke trekken moeten bestaan; terwijl hier ook acht moet gegeeven worden op het plaatsfen van de (*d*) en de (*ð*) en van

de (*o*) en (*f*) welker gebruik, omtrend deze tweeerleie letteren genoegzaam evenredig is. Zo plaatse men dan de (*d*) best voor aan een woord, of aan 't begin van eenen lettergreep; zelfs dan, wanneer 'er eene andere (*d*) vooraf gaat, als in *beduidde*, waar in de (*ð*) voorgaat, en de (*d*) volgt:

en zoo is het ook omtrent gelegen met de (*f*) en (*o*) waar van men de eerste aan het begin en de tweede aan het einde van een woord, plaatst. — De andere Schrijffletters, die verschillend geschreeven worden, gelijk plaats heeft omtrend de (*f*) de (*h*), en nevens andere, inzonderheid omtrend de (*r*), deze plaatst men willekeurig, alleen naar maate de vloeibaarheid van het geschrift, zulks schijnt te vorderen. Even omzichtig moet men handelen, om het schrift door een trek op te fieren, deze moet zoodanig zijn, dat het schrift daar door niet verminderde, noch door dit middel het oog 'er van afgetrokken worde. Een trek moet even als een lijst om eene Schilderij, het schrift eenen gemaatigden luister bijzetten, en het niet onder des zelfs gewigt doen verzinken.

Tevens is het een voornaam vereischte, in een geschrift, dat 'er eene geregelde orde, zoo wel in het vlugge, als vooral in den Schooltrant in 't oog gehouden worde, waar aan men den leerling, zoo wel als aan eene zuivere spelling, die een fraai schrift geen en geringen luister bijzet, best kan gewennen, door hem goede geschreven voorbeelden voor te leggen, en goed onderwijs in de Taal te geeven.

5.

Nu gaan wij over om *die manier*, welke wij de *beste rekenen om deze kunst te onderwijzen*, op te geeven.

Of schoon de meesten, tot den trap van schrijven gevorderd zijnde, reeds eenig denkbeeld van de eerste beginselen zullen hebben,

te meêr, daar ze nu reeds te vooren weeten, hoe men zitten en de pen houden moet, zullen wij echter onze leerwijze voor de alleronbekwaamste en domste kinderen inrigten; en dus van de eerste beginfelen af, eenen aanvang maaken.

Bij het opgenoemde soort van kinderen, die op 't oog geen 't minste onderscheid weeten, tusfchen fchuinsch en regt, wijd of naauw, ja, zelfs vet of maager fchrift, zal men voor eerst moeten zorgen, om hun gezicht te regelen en hen de *giskunde* eenigzins eigen te maaken; ten dien einde neeme men een *quarto* fchrijfsboekjen, hier in baakene men de regelen en dus ook hunne tusfchenwijdte, naar de gewoone groote letter, met potlood, af. In deze gemaakte opening der regelen geeve men hen, in plaats van eene letter, ééne streep benedenwaards tusfchen de gegeeven lijnen, waar van de fchuinschheid en dikte evenredig zij aan hunne afgebaakende lengte. Nu zal men bij het eerste fchrift wel zien, of het kind eenige vatbaarheid hebbe van nabootfen, en of hij de helling der streepjens, beuevens hunne afftanden of tusfchenwijdten, eenigzins kunne treffen; Zoo niet, men kome hem hier in te gemoed, door die, behalven benedenwaards, nu ook, voor aan den regel, boven aan geheel met inkt af te streepen; voldoet dit nog niet, zoo streepe men de volgende lijnen, op dezelfde wijze als de bovenfte, met potlood af, of zette den gantschen regel met streepjens vol; welke streepjens men den leerling met inkt moet laaten overhaalen, op welke wijze men, des noods, ook kan handelen met de letteren: wanneer hij nu hier van een weinig den flag heeft gekreegen, houde men op, de streepjens met potlood vóór te geeven; en geeve hem nu tusfchen de afgebaakende lijnen vóór, in plaats van ééne streep, twee streepen naast elkander, op eenen maatigen afstand van

den anderen , voor ; Vervolgens kan men dit , naar maate zijner vordering , verminderen , met nu eens de bovenste en dan wederom de onderste lijn , en bij verwiseling aan de eene zijde van het openliggend boek te lijnen en aan de andere zijde het papier ongelijnd te laten , en hem den streek en het beloop van het vorige te laten volgen , tot dat hij eindelijk in staat zal zijn om geheel , zonder lijnen , naar het voorschrift te schrijven. — Wanneer de leerlingen nu taamlijk wel ééne streep namaaken , moet men , te meêr , daar het hen nu ook al begint te verveelen , tot andere onderrigtingen voortgaan. Men verandere nu deze voorgeschreevene streepjens in eene *i* , het voorste en agterste been eener *n* , vervolgens geeve men hen bij verwiseling een *n* , *m* , *w* , *c* en *o* , en eindelijk alle de letteren voor , doch , met dit onderscheid , dat men om de andere letter 'er eene *m* en *o* tuschen invoege , bij voorbeeld *am* , *bo* , *cm* , enz. dewijl deze twee soorten van letters wel moeten geleerd worden ; omdat zij genoegzaam alle vier en twintig letteren in zich bevatten *

---

* Wil men op eene andere wijze te werk gaan , die met deze veel overeenkomst heeft , en te gelijk zeer nuttig is , dan geeve men den leerling de volgende onderscheidene figuren voor , uit welken alle de letteren gevormd worden , of waar van alle de letters afstammen.

Want een *a* , wordt samengefeld uit de gedaanten van de getallen 13 en 3 , een *b* , uit de getallen 10 en 13 , en een *k* , uit de getallen 10 , 15 en 16 , en zoo verder.

1 / / / 2 m 3 u 4 r r r
5 u 6 / / / 7 m 8 u
9 j j j 10 f f f 11 l l l
12 c c c 13 o o o 14 p p p
15 r r r 16 ~ ~ ~
17 w w w 18 ~ ~ ~
19 v v v 20 y y y 21 s s s
22 z z z 23 a a a
24 b b b 25 d d d

Nu wordt het tijd om den leerling zelven de tusſchenwijdte der letteren te leeren ſchikken: ten dien einde geeve men hem, in plaats van, gelijk tot nu toe gedaan is, benedenwaards, boven aan het blad alleen éénen regel voor, waar door hij nu genoodzaakt zal zijn, bij iederen regel zelf de tusſchenwijdte en regtheid te bepalen; ook kan men nu de opgegeevene wijze wel eens veranderen, en hem aan de eene zijde *am*, *bo*, *cm*, enz. voorgeeven, welke letteren men, om 'er eene verandering in te maaken, die in deze omſtandigheid zeer noodzaaklijk is, bij verwisfeling kan omkeeren, met, namelijk de *m*, en *o*, voor te zetten; bij voorbeeld: *ma*, *ob*, *me*, enz. Deze veranderingen worden nu van groote nuttigheid, dewijl de kinderen daar door gelegenheid hebben, om alle de letteren door elkander, behoorlijk aan een te leeren binden. Wanneer nu de leerling hier in tamelijke vordering heeft gemaakt, kan men, te meér, daar hem deze betekenlooze woorden al ſterk beginnen te verveelen, veilig met hem voordgaan, en hem voorbeelden geeven, die zijner vorderinge evenaaren: men kan hem op de eene zijde van het ſchrijfboek een woord voorgeeven, voor welke woorden men de zoodanige moet uitkiezen, in welke de *m*, *n*, *u* en *o*, meest gevonden worden; vervolgens kan men deze betekenlooze woorden ook agterwege laaten, en de gezegde woorden veranderen in groot en klein middenfoort van ſchrift, 't welk men, even als 't groot en klein, in twee of drie klasſen kan verdeelen. En om bij hen den lust niet te doen daalen,

moet men dikwijls van Voorbeelden * verander-
ren; terwijl men echter nog eenigen tijd moet
aanhouden met hem, ten minste eens in de
week, de voorbeelden *am* enz. te laten schrij-
ven, tot hij eindelijk eene goede letter maake;
deze regelen van langzaamerhand op klein schrift
brengen; wanneer men hen nu reeds met veel
voordeel eens of tweemaal in de week, en ver-
volgens iederen dag, een voorschrift, bestaande
in 't groot, of middensoort, en klein, kan geeven,
als ook eens in de week een voorschrift van
Hoofdletteren † in 't groot en in middensoort,
waar bij men de Cijfergetallen kan voegen; want
het wordt nu tijd om daar van ook de behande-
ling te krijgen.

De leerling dan, tot hier toe tamelijke vorder-
ring gemaakt hebbende, dient wijders verder
bekwaam gemaakt te worden; ten dien einde
zullen wij nog drie middelen, ter bereiking daar
van, opgeeven.

Vooreerst moet men hem elke week, in een
afzonderlijk schrijfboek, een schrift laten
schrijven, waar uit men beter zijne vordering
kan zien. Ten tweeden, geeve men hem een
voorbeeld, om hem aan eene goede orde in het
schrijven te gewennen. En ten derden, een an-

---

* Dewijl tot dit telkens voorgegeven veel tijd ver-
eischt wordt, kan men ten gemakke, en met geen
minder voordeel, afzonderlijke regelen maaken: tot
dien einde heeft men wit- papier op Kardoes- of eenig
ander hard- papier te plakken, op hetzelfde schrijve men
regelen in allerlei foorten van schrift; men snijde de-
zelfde afzonderlijk af, en deze kunnen dus eenen ge-
ruimen tijd gebruikt worden: gelijk men ook kan
handelen met de voorbeelden *am* enz.

† Deze vindt men zeer fraai in 't Kabinet der
Schrijfkunst van *Raars*.

der voorbeeld om hem, gedurende het schrijven, aandachtig te doen letten op *de Spelling*, *de Zinsneden*, *de Hoofdletteren*, enz.

Vooreerst dan, geeve men de meestgevorderde leerlingen een halfvels-schrijfboek, in hetzelfde laate men hen, eens in de week, op eenen daar toe bepaalden dag, één schrift, naar een daar toe afzonderlijk fraai ingerigt en welgeschreven voorschrift, * schrijven, welke schriften men zeer nuttig achte hen, op hunne plaatsen blijvende zitten, hard op te laaten leezen, waar na, 't zij onder of buiten den Schooltijd, deze geschriften door den Meester kunnen bezichtigd en voords zorgvuldig bewaard worden.

Ten tweeden zullen wij een voorbeeld opgeeven, om den leerling aan eene goede orde in 't schrijven te gewennen. Ten dien einde schrijve de Meester voorschriften in 't klein, en laate hem deze eens in de week, naar zijn eigen gedachten en verkiezing, in den gewoonen smaak, overschrijven, ten welken einde hij zich nu van de laatstgenoemde Borden kan bedienen; welk schrift hij wederom, in plaats van eene les, bij den Meester moet leezen, die hem ten zelfden tijde de begaane gebreken, ingevolge der opgegeevne vereischten, moet aantoonen en verbeteren.

Ten derden zullen wij, om hem gedurende

* De Opstellen, vooral tot deze voorschriften, als ook voor alle de anderen, dienden, zoo veel mogelijk, betrekking op hun zedelijk Karakter te hebben, waar toe voorbeelden in menigte voorhanden zijn; ook kunnen dezelve *Eenige gewigtige zaaken uit de Aardrijkskunde en Geschiedenisfen*, bevatten: Zeer noodzaaklyk zouden wij achten, dat deze voorschriften, zoo wel als de gemelde schrijfboeken, bij iedere Schoolbezigtiging, moesten gereed liggen, om tevens te kunnen gezien worden.

het schrijven aandachtig te doen zijn en aan eene juiste spelling te gewennen, nu ook een middel opgeeven. Tot dien einde schryve de Meester, gelijk gezegd is, wederom voorschriften in 't klein, maar met dit onderscheid, dat hij in dezelve grove en mindere fouten, naar de vermogens zijner leerlingen bega, zoo in 't verkeerdt plaatsen der Hoofdletteren, der Zinsneden, een woord in 't midden der lettergreepen af te breeken, als wel voornaamlijk, in de taal en spelling. — Deze voorschriften laate men hem, op gezegde wijze, doch nu geheel in 't klein, ook ééns in de week naschrijven, met bevel, om alle de begaane gebreken, naar zijn inzien en oordeel, te verbeteren; welk schrift ook bij den Meester, doch nu met bijvoeging der zinsneden, en alle noodige verbeteringen, zoo als bij dat onderwerp gezegd is, moet gelezen en vervolgens de gebreken door den Meester moeten verbeterd en aangetoond worden. In deze leerwijze zal men mede eene ongemeene nuttigheid bespeuren.

Tot dus verre de middelen opgegeeven hebbende, om den leerling volgens de vereischten een fraai Schoolschrift, waar in de gronden der kunst moeten bevat zijn, te leeren nabootsen; en hij nu hier in, gelijk vooral in de rekenkunst, tamelijke vordering gemaakt heeft, zoo nadert nu de tijd, om het School te verlaaten, en van 't geleerde ieder naar eisch zijner omstandigheeden, gebruik te maaken. Het zal dan nu noodzaaklyk zijn, om hem den Schooltrant, die vooral op geen Comptoir te pas komt, te doen verwisfelen met het zogenoemd vlug brieven- of Comptoir- schrift; * hier omtrend, en

---

* Zeer noodzaaklyk ware het, dat, bij 't beroepen van eenen Schoolmeester, vooral ook gezien wierde:

dit is een groot gebrek, wordt zeeker al te weinig of maar zelden onderrigt gegeven. Om deze reden moeten de jongelingen, zich zelve ook eene manier aangewennen, en verkiezen, die hen het fraaist toefchijnt, terwijl de ondervinding niet zelden leert, dat zij, die pas geleeden, eenen fraaijen schooltrant hadden, in dezen eene gemeene keuze doen. Gelukkig zijn dan de zoodanige, welke een Patroon aantreffen, die een goed schrijver is, dien zij, gelijk mede de ondervinding leert, meest volgen, en zoo ook in 't tegenovergestelde als hij naamlijk slegt schrijft; om die redenen is het hoogstnoodig, de leerlingen hier in voor te komen, en hen, vóór zij het School verlaaten, in dezen, zoo veel mogelijk, aan eenen fraaijen en vasten regel te gewennen.

-Hier toe is dienstigt hen, gelijk voorheen, voorchriften, doch nu in fraai brievenchrift, te geaven. Deze Voorbeelden kan men verwisselen met wel geschrevene en opgestelde gemeene brieven; en laat het de school-gelegenheid toe, dan ook kan men deze somtijds voorzagen of voor de vuist laten schrijven, zelfs zou men de meestgevorderde zomwijlen zelve hunne gedachten briefs-wijze kunnen laten opstellen, en deze in plaats van de gewone lesfen, nazien en verbeteren; Vervolgens kan men hun in een afzonderlijk boekjen ('t welk zij voor zich zelve, ten benoedigden gebruike, dienden te houden) voorbeelden van wél opgestelde en geschikte Rekeningen, Quitantiën, Wisfelbrie-

---

na eene fraaije vlugge hand; liever dan stijve en opgesmukte malligheeden, waar mede niet zelden de zoogenoemde Solliciteerboeken als opgevuld zijn, en welker schrijvers zomwijlen, tot spijt van bekwaamere, den voorrang hebben.

ven, Asignatiën, Koop- en Huurcedullen en wat dies meer zij, na laten schrijven, terwijl zij vooral ook bezig gehouden worden, om hun Cijfferwerk naauwkeurig te boeken, waar uit zij, niet om juist de sommen te bewaaren, want dit dient in 't geheugen te geschieden, maar om fraaije Cijfferletteren geregeld te leeren plaatsen, veel voordeel kunnen haalen.

Alle deze, meest bij ondervinding best bevondene leerwijzen, die door eenen kundigen Meester, naar maate der bijzondere omstandigheden, welke hij behoort te kennen, merklijk kunnen vermeerderd en veranderd worden, achten wij voor de beste en 't meest aan 't oogmerk beantwoordende.

NADERE ONDERRIGTING

WEGENS DE

T A F E L.

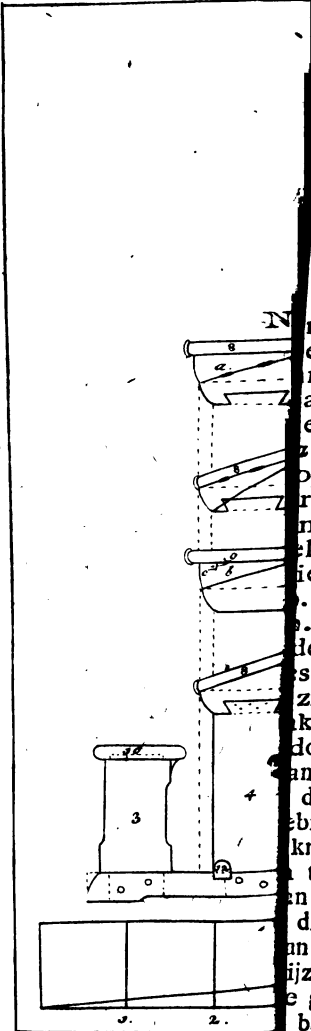
- N. 1. Het voetsruk lang 5 voeten
4 en 4 duims . . . best Eikenhout.
2. 14 duim hoog 2 duims . . . dito
3. 15 $\frac{1}{2}$ . . . dito . . . dito
- 4, 5. 22 . . . 10 duim breed ook
2 duim dik . . . dito
6. Kopstuk van boven op 5 duim
breedte 7 duim hoog en de hel-
ling aan beide einden op 3 duim . . . dito
7. 't Platliggende bovenstuk of de naald ook 5 duim
breed, dit $\frac{1}{2}$ d. in 't kopst. ingelegd, greenen hout.
- 8, 9. Schuinſche bladen 12 duim breed aan
de Tafel N. 4. vast gefpijkerd, de ran-
den belegd met een' lat een weinſg
verheven mede van . . . greenen hout.
10. Zitbank breed 10 en dik 2 duim . . . dito.
11. " . . . II . . . dito.
12. Een balkjen tot onderſteuning der voeten, van
2 en 3 duim eikenhout, 1 duim ingehgt en
op den voet der tafel vast gehegt, en dus het
bovengedeelte 6 duim van den grond.

Zoo dat de tafel derhalven, in 't midden 34,
aan de zijden 30, de bank N. 2, 20 en N. 3,
21 $\frac{1}{2}$ duimen hoog moeten zijn.

ERRIGTING

DRIE BOVENSTUKKEN

fel vlak en schuinsch te gebruiken.

moeten op dezelfde maat zijn, al-
erscheid, dat de zijbladen N. 8, 9.
nen worden; zodanig, dat 'ze met
ak en gelijk liggen; om dan dezelve
egt men onder deze en dus op het
z en b van 't zelfde hout en dezelfde
opftukken, waar aan zij met hang-
rkt, moeten gehegt worden; zo,
neêrgelaaten kunnen worden, gelijk
elden te zien is. — De zijbladen
ies met hegte dubbelledige hengfelen
. op behoorlijken afstand insgelijks,

derhalven eene vlakliggende tafel.
es aan de zijde neêrgelaten, en
zig aan de andere zijde. De zij-
k liggende, door middel van 'een
doesen en neêr liggende aan het kop-
an, nu rijst 'er eene zwaarigheid,
de tafel vlak; 't zij om te eeten,
ebruikt worden; zo zal de bank N. z.
knaapen wat laag vallen, dit gebrek
te herstellen, het best dat ik hier
en de agterzijde der gem. bank een
dik als de zitbank, die aldaar door
an, op eene bedekte en de kinderen
ijze, kan aangehangen worden, wel-
e gelegenheid 'er maar op te leggen
bank als dan ruim zo hoog, als
ijs in voorbeeld C. —

